

Titokzatos, megtartó kötőanyag

A 2015-ös év egyik különleges kiadványa, amelyről a legkülönbözőbb fórumok számoltak be, Csinta Samu: *Erdély újránemesítői. Arisztokraták honfoglalása* volt (a Heti Válasz Kiadó, Budapest, 2015.)

A könyvet három bevezető indítja útnak. Valamilyen „belső” kényszer vezethette rá a kiadót vagy a tartalom különlegessége, hogy felvállalja az erdélyi arisztokrácia újra színre lépő tagjainak, családjainak bemutatását? Lehetséges. De a sajátosan regionális és magyar vonatkozású vonások belső mozgatórugóinak kutatása sem lehetett mellékes szempont. A szerző, Csinta Samu alapos tényfeltáró munkája is erre utal. A kiadói előszó is ezt sugallja, Borókai Gábor jegyzi, és Ballai Attila, a szerző Erdély szerelmesévé lett jóbarátja is összegzi érzéseit, gondolatait az egybefésült interjúkról, a bennük megszólaló nemesi családokról és az általuk képviselt magatartásról, értékrendről, életvitelről

A megválaszolatlan kérdések sorát nem oldja fel előszavában, de a válaszhoz közelebb visz a maga a szerző. Több mint száz óras – újságírói és szerkesztői gyakorlatával együttjáró, az adatgyűjesben nélkülözhetetlen – kérdésfeltevés ill. válasz eredményeit szűrve- rendezve mégiscsak fölfedi mozgató-rugóinak egyikét: „...igen tanulságos és érdekesítő hónapokat éltem át őket hallgatva, azt a titokzatos kötőanyagot keresve, amely a Trianont követő impériumváltás vagy a kommunista rémuralom idején is megtartotta őket.”

Eredetileg mind a 16 fennmaradt főnemesi családot be kívánta mutatni, a lejegyzett anyagból futotta volna egy hétszázoldalas kötetre is. viszont a keretek, az olvashatóság, a méretek szorításában végül a bemutatott hat család mellett állapodott meg.

A tizenhatos számot nem önkényes elhatározás szülte, a történelmi helyzet adta: ennyi főnemesi család tagjai élték túl az eltelt nyolcvan-száz év gyakran életpróbáló változásait. Így kerültek be a Kálnoky, a Haller, a Mikes, a Bethlen, az Apor és a Teleki család tagjai és vallomásaik az összeállításba.

A hat tartalmi egység mindenikét tömör bevezető indítja, lexikonszerű tömörséggel, ugyanakkor mégis irodalmi megfogalmazásban bemutatva az egyes családok többszáz esztendő történetét. Egyik-másik ilyen bevezetőnél talán nem ártott volna néhány részlettel bővebben ismertetni a múltat. A féloldalasra tervezett ismertető szövegek fölött a tárgy természetéhez igazodva áll az egyes családok címere, szép és ízeletes kivitelezésben. A kifejtő, több szereplőt megszólaltató részekben már a nemesi családok életének fordulatai, néhány esetben novellába, drámába illő hirtelen változásai élednek meg. A szerző egyfajta ötvöző módszerrel dolgozta nagy, családi egységgé a pár oldalas jegyzeteket, életrajzokat, magyarázatokat.

A világháborúk közti és utáni időket az olvasó úgy élheti át objektíven, hogy közben a külső narrátor szemén és intellektusán át lát rájuk. Az explicit és implicit meseszövés egyes részletekben finoman egymásba olvad. A családi krónikák nem folyamatosak, az irodalmi szerkesztés igénye érződik az összeállításból.

A Hallerek krónikájában a nürnbergi eredetű család egyik legnagyobb birtoka, Küküllővár sorsa rendkívüli. Idegen kézbe került, a túlélés érdekében el kellett adni. Az egykori szocializmus korszaka olyan helyezettbe hozta őket, hogy ma már csak egy román borfajta címkéire számúzva tudhatjuk magunkénak Küküllővárát. „... megmenekült a pusztulástól, nem jutott az aranyosgerendi vagy a magyarcsesztvei kastély sorsára, miközben végleg elveszett a magyaság számára.”

Aki tipikus sikertörténetre kíváncsi, az a Kálnoky-családról szóló részletekben fog leginkább elégtételt szerezni. Az arisztokrata família az angol királyi családdal is nagyon közeli kapcsolatot ápol. A fiatalos életerővel újraélesztett Sepsikőrőspataki kastély és a miklósvári birtok példás egyszerűségükkel, a faluturizmus felélesztésével jövőbe mutató lehetőségként jelzik a „megőrizni, továbbvinni” egyik lehetséges útját.

Az Aporok történetében – ha könyvet méltató tollforgató leírhatja – az a mozzanat emelkedett ki, ahogyan a 94. évében járó Csaba báró tanácsot kér – *és megahllgatja, megfogadja!* – egy másik nemesi család őnála fiatalabb tagjától...

Hasonlóképpen izgalmas a tömörségre törekvés száraznak ható leírásaiból kibomló emlékek sora Bethlen Anikó életében vagy a Mikesek családi újraerősödésében, a Telekiek újrakezdése... („Ha nem itt lenne eltemetve az ükapámtól kezdve valamennyi felmenőm, biztosan nem vállalkozom erre a kísérletre. Racionálisan mérlegelve ugyanis egyértelmű: túl nagy a fa, amelybe a fejszémet vágtam.“ – vallja Teleki Kálmán)

Bizonyára a kiadványból kimaradt tizenhat további nemesi, arisztokrata család élettörténete is hasonló gazdagságban kínálja a váratlan fordulatokat, emberpróbáló eseményeket, jellemformáló példákat. Érdeemes lenne a kimaradt részeket az eddigiek folytatásaként megjelentetni, olvasni...

Lengyel Ferenc

https://www.libri.hu/konyv/csinta_samu.erdely-ujranemesitoi.html